

Självständigt arbete i krigsvetenskap (15hp)

Krigsvetenskap; metod och självständigt arbete OP 10-13, 18 högskolepoäng

Författare: Sigge Winell	SA VT 2013
	Program: OP 10-13
Handledare: Pia Molander	
	Antal ord: 12647
<u>Psykologiska operationer i en nationell kontext – En undersökning om det fulla utnyttjandet av Försvarmaktens resurser.</u>	
<p>Sammanfattning: Denna uppsats undersöker en av Försvarmaktens senaste utvecklade förmågor, Psykologiska operationer (Psyops). Tankar och förmågor som har med psykologiska operationer att göra har alltid existerat i militära organisationer men konceptet Psyops är en nyare benämning på ämnet.</p> <p>Syftet med uppsatsen är att utreda om de finns användningsområden i en reguljär konflikt inom det egna rikets gränser, för det svenska Psyopsförbandet.</p> <p>Metoden som författaren har använt sig av är en kvalitativ deskriptiv metod samt en argumentationsanalys där Psyops vara eller icke vara inom det svenska invasionsförsvaret undersöks. Inledningsvis kommer en beskrivning över valt teoretiskt ramverk, de grundläggande förmågorna, samt en beskrivning över vad Psyops innebär. Efter det kommer en analysdel där de grundläggande förmågorna används som ett analysverktyg för att resultera i slutsatser om tänkbara användningsområden för Psyops i en nationell kontext. Dessa slutsatser presenteras i resultatkapitlet.</p> <p>Slutsatserna som dras är att det finns användningsområden för Psyops i en reguljär konflikt inom det egna riket. Möjliga specifika användningsområden som presenteras är Informatörstjänst, counter Psyops samt som CIMIC-förband.</p> <p>Nyckelord: Psyops, psykologiska operationer, propaganda, de grundläggande förmågorna.</p>	

English abstract

Psychological operations in a national context – an analysis of the full use of the Swedish armed forces resources.

Abstract: This is an essay that will analyze one of the Swedish armed forces newest capabilities, Psychological operations (Psyops). Thoughts and capabilities that concern psychological operations have always existed in military organizations but the concept of Psyops is the latest choice of words for it.

The purpose of the essay is investigate how the Swedish Psyops unit can be used in a regular war, within the own borders.

The method and techniques that is used in the essay is a qualitative description method and a argument analysis. At first the theoretical framework that is used will be explained. In the same chapter the meaning of the concept Psyops will be explained. The next chapter contents an analyze of the material presented in the chapter before. Here the author will use the theoretical framework as a tool for analyze that will lead to the conclusions and answers to the questions of the essay. Finally in the result chapter the conclusions will be presented.

The conclusion that is made is that there are suitable applications in a regular conflict, for the Swedish Psyops unit. More specific areas of application for the unit is informational service, counter psyops and CIMIC.

Keywords: Psychological operations, psyops, propaganda, the basic elements of combat.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Problemformulering.....	5
1.3 Syfte och frågeställning.....	7
1.4 Avgränsningar.....	7
1.5 Tidigare forskning.....	8
1.6 Disposition.....	10
1.7 Centrala begrepp.....	10
2. Metod	11
2.1 Metodval.....	11
2.2 Validitet och reabilitet.....	13
2.3 Val av material och källkritik.....	14
3. Teoretiskt ramverk	15
3.1 Teorival.....	15
3.2 Beskrivning av de grundläggande förmågorna.....	15
3.3 Beskrivning av vad begreppet Psykologiska operationer innebär och innefattar.....	22
4. Analys	29
4.1 Ledning.....	29
4.2 Verkan.....	30
4.3 Rörlighet.....	30
4.4 Skydd.....	31
4.5 Und/Info.....	31
4.6 Uthållighet.....	32
4.7 Sammanfattning analys.....	32
5. Slutsatser/Resultat	32
5.1 Varför eller varför inte har Psyops en plats att fylla i en reguljär konflikt, i en nationell kontext?	32
5.2 På vilka specifika sätt skulle Psyops kunna bidra i försvaret i ett krigstillstånd i Sverige?	33
5.3 Diskussion.....	34
5.4 Förslag till vidare forskning.....	35
6. Källförteckning	36

1. Inledning

1.1 Bakgrund

“Supreme excellence consists of breaking the enemy's resistance without fighting.”

Sun Tzu, *The art of war*

Psykologiska operationer (Psyops) är en av Försvarsmaktens senast utvecklade förmågor. Dess syfte är att påverka åsikter och beteenden hos en utvald målgrupp inom ett område¹. I Sverige så innehåller Psyopsförbandet målgruppsanalys, produktutvecklings, radio samt de taktiska psyops-teamen². Idéen om informationsoperationer och Psyops anser författaren av denna uppsats härleds från konceptet som den amerikanska försvarsmakten tagit fram. Denna slutsats kan man dra bland annat genom att läsa en tidigare uppsats skriven på Försvarshögskolan³ som undersöker information och psykologiska operationers uppkomst. Självklart har informationsoperationer och psykologisk krigföring existerat tidigare, men själva konceptet Informationsoperationer började talas om först under tidigt 90-tal⁴. Psyops och informationsoperationer är begrepp som har börjat nyttjats först under modern tid, alltså 90-talet och framåt, men dess huvudsyfte och kärnverksamhet har existerat så länge krigsföring har existerat⁵. Historiska exempel som bekräftar detta kan vara det faktum att Alexander den Store (356-323 f. kr) tillverkade rustningar i jätte format och lämnade kvar dessa på lägerplatser där han visste att hans fiende skulle finna dem⁶. Detta för att hans fiende skulle tro att Alexanders soldater var stora som jättar! Andra historiska exempel, men lite närmare i tid än Alexander den Store, är den otaliga mängden propaganda som spreds under andra världskriget, bland annat genom affischer som exemplet nedan. Affischen kommer från Storbritanniens nationella arkiv och föreställer en brittisk och en sovjetisk arm som stryper en örn (som var en nazistisk symbol) som kommer upp ur ruinerna från en bombad stad.

7

¹ <http://www.forsvarsmakten.se/ledr/Psykologiska-operationer/>

² <http://www.forsvarsmakten.se/ledr/Psykologiska-operationer/>

³ Ulrika Gustafsson, *Informations operationer – en amerikansk ide?*, (Försvarshögskolan 2010)

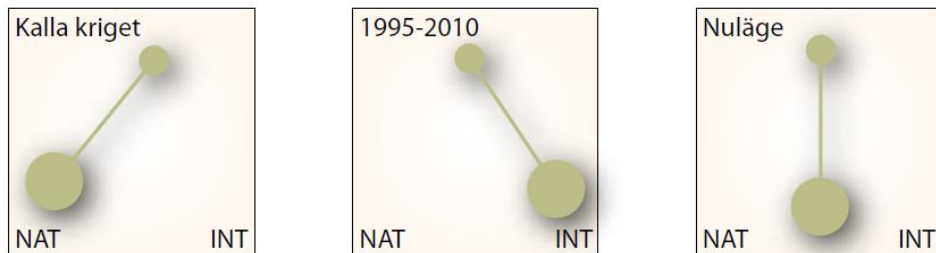
⁴ Eino Tubin, *Besegra utan strid*, (Santerus Förlag Stockholm 2007) S. 16

⁵ *Ibid*, S. 21

⁶ *Ibid*, S. 21-22

⁷ <http://www.telegraph.co.uk/news/picturegalleries/uknews/9333793/British-World-War-Two-propaganda-artworks-released-on-Wikipedia.html#?frame=2249301>

Psyops idag förknippas i Sverige starkt med internationella insatser och Försvarsmakten har tidigare känt sig bundna att endast nyttja Psyops internationellt⁸. Dock så har Försvarsmakten nu kommit fram till att alla förmågor och förband som organisationen innehåller skall kunna verka både i en internationell insats men även en insats i en nationell miljö. Dessutom är det uttalat att fokus mellan internationell tjänstgöring och det nationella försvaret skall bli mer balanserat⁹.

"Pendeln" avseende arméns fokus har skiftat över tiden.

10

Att författaren väljer just detta område är på grund av eget intresse om Psyops men även för att i utbildningssyfte försöka analysera Psyops förmågor och verkansområde på det moderna slagfältet grundat i teorier som författaren har blivit utbildad på under utbildningsåren på Militärhögskolan Karlberg.

1.2 Problemformulering

Psyops idag är inriktat på internationell tjänstgöring. Men i och med att våra insatsförband¹¹ inom Armén skall kunna verka både nationellt och internationellt så ämnar författaren att undersöka vilka behov som finns, riktat mot Psyops, i en nationell konflikt. En annan anledning än den ovan nämnda är att det idag finns ett stort problem över hur Sveriges nationella beredskap ser ut. Våldigt ofta skrivs det om problem i det nationella försvaret i dags/kvällstidningarna, så som Överbefälhavarens uttalande om hur länge Sverige kan försvaras¹² eller om hur Ryskt flyg har övat precis utanför Svensk territorium utan att Svenska Försvarsmakten har agerat¹³. I och med att dessa två artiklar är publicerade av massmedia som ofta ifrågasätts så bör man självklart källkritiskt granska artiklar hänvisade, men oavsett så påverkar dessa artiklar opinionen i Sverige, det går inte att undgå.

⁸ <http://www.esv.se/Verktyg--stod/Statsliggaren/Regleringsbrev/?RBID=8139>

⁹ General Major Berndt Grundervik, *Arméns Utvecklingsplan* (Försvarsmakten 2012) S. 5

¹⁰ General Major Berndt Grundervik, *Arméns Utvecklingsplan* (Försvarsmakten 2012) S. 6

¹¹ <http://www.forsvarsmakten.se/sv/Forband-och-formagor/Armen/Om-armen/>

¹² http://www.svd.se/nyheter/inrikes/forsvar-med-tidsgrans_7789308.svd

¹³ <http://www.svt.se/nyheter/sverige/natoplan-tog-over-svensk-beredskap>

Författaren anser därför att det finns ett syfte i att undersöka vart de svenska förbandens kompetensnivå ligger och vad som krävs av förbanden, för att försvara det egna riket mot ett väpnat angrepp. Denna uppsats ämnar undersöka detta med avgränsningen mot Psyopsförbandet.

För att göra detta, då det inte finns något direkt kopplad forskning eller litteratur i ämnet (i alla fall inget material som är öppet) så ämnar författaren att geom att använda de grundläggande förmågorna som ett analysverktyg och teoretiskt ramverk, försöka se på vilket sätt Sverige **kan** nyttja Psyops i en reguljär konflikt inom det egna rikets gränser.

Varför det inte existerar mycket forskning om Psyops i en nationell insats anser författaren vara på grund av anledningen att man ännu inte forskat klart i Psyops i en Internationell miljö. Det finns fortfarande väldigt mycket att utforska med Psyops i en internationell insats. Ytterliggare anledning över varför Psyops nationellt är ett ganska outforskat ämne kan vara det faktum att Sverige fram tills nyligen känt sig bundna till att enbart använda Psyops i internationella insatser och således har inte forskningen som berör denna uppsats fråga blivit prioriterad. En annan tänkbar anledning är att Psyops är en väldigt ny förmåga hos Försvarsmakten. Dock är det värt att lyftas fram att Sverige under kalla kriget tänkte mycket på ett Psykologiskt försvar vid ett eventuellt angrepp från en främmande makt. Framförallt så är "Styrelsen för psykologiskt försvar" ett tydligt exempel på detta.¹⁴

Den kommunikationskanal som existerar i dagens Försvarsmakt, som riktar sig mot egen personal eller mot de inhemska massmedierna är Försvarsmaktens Informationstjänst¹⁵. Enheter som arbetar med informationstjänst nyttjar dock redan befintlig civil massmedia och således kontrollerar inte Försvarsmakten vad, när och hur informationen som delges presenteras. Därför anser författaren att det finns ett behov av att kunna nyttja Psyops nationellt, riktad mot egen befolkning och egna förband och på så sätt, tillsammans med informationstjänsten, kunna påverka allt inför informationsoperationen, redan från att tanken föds om operationen och till själva produktionen och publicering av materialet som man vill ge ut.

Sammanfattningsvis kan motiveringen till detta arbete delas in i tre olika spår. För det första så finns en motivering i att undersöka Psyops förmåga till en nationell insats, i och med Försvarsmaktens ändrade fokus gällande internationella kontra nationella insatser. Den andra motiveringen är att det inte existerar tillräckligt med forskning inom användandet av Psyops och således blir detta ett problem i sig. Den tredje och sista motiveringen är att Försvarsmaktens nationella beredskap har

---

¹⁴ Förordning (1985:476) med instruktion för styrelsen för psykologiskt försvar, http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Forordning-1985476med-inst_sfs-1985-476/?bet=1985:476

¹⁵ Försvarsmakten, *Handbok Info Ops* (2008) S. 62

kritiserats och således finns det ett syfte i att undersöka vad Sverige innehar för förmågor till ett nationellt försvar. Detta arbete behandlar just en av de förmågorna, Sveriges Psyopsförband.

1.3 Syfte och frågeställning

Syftet med arbetet är att undersöka hur det svenska Psyopsförbandet kan användas i ett tillstånd av krig i en nationell kontext och ta fram vilka behov som kan tänkas finnas från Psyops på en taktisk nivå. Ett delsyfte med arbetet blir också att pröva de grundläggande förmågorna som ett teoretiskt ramverk samt som analysverktyg för en undersökning av liknande ämnen. Vilket leder till frågeställningarna:

- Varför eller varför inte har Psyops en plats att fylla i en reguljär konflikt, i en nationell kontext?
- På vilka specifika sätt skulle Psyops kunna bidra i försvaret i ett krigstillstånd i Sverige?

1.4 Avgränsningar

Avgränsningar som görs är att uppsatsens beskrivningar, exemplifieringar och slutsatser kommer att rikta sig emot förband och enheter som verkar inom markarenan. Denna avgränsning görs på grund av att Sveriges Psyopsförband tillhör Armén och verkar främst på markarenan och således anser författaren att det är rimligt att förhålla sig till denna. Ytterligare anledning till att denna avgränsning görs är tidsförhållandet som är givet för denna uppsats och därför anser författaren att tiden inte räcker till för att inkludera de övriga arenorna i uppsatsen.

En avgränsning i tid är gjord på det sättet att litteratur och data som används för att beskriva Psyops är i huvudsak publicerad från år 2007 och framåt. Anledning till detta är att det är då NATO's doktrin för Psyops publicerats samt att det är samma årtal som Försvarshögskolans huvudstudie i Psyops påbörjades.

Ytterligare avgränsning är att teori delen kommer att beskriva Psyops och dess innebörd på en strategisk nivå, men svaren under slutsatser och förslag på teman/användningsområden kommer att ligga på en taktisk och operativ nivå. Varför inte uppsatsen helt förhåller sig till den taktiska nivån, utan beskriver teori och empiri på en strategisk nivå är för att ge läsaren en större förståelse för vad Psyops är och vad det innebär. Det syftar alltså till att ge en så grundläggande förståelse som möjligt.

En annan anledning till att uppsatsen kommer att hålla sig i huvudsak på den taktiska nivån är att författaren anser att den nivån analyserats för lite. Förklaring till varför just den taktiska nivån studerats mindre kan vara att forskningen om Psyops är relativt "ung". För att förtydliga ytterligare

och minska eventuella missförstånd så är det termen och konceptet "Psyops" som inte studerats särskilt länge, alltså inte propaganda (som studerats under längre tid).

Ytterligare avgränsningar som görs är att i resultatdelen så kommer slutsatser och användningsområden för Psyops att presenteras ur ett generellt perspektiv. Med generellt perspektiv menar författaren att de användningsområden som presenteras tar inte eventuell budget eller resurser hänsyn till. Med andra ord så är slutsatserna oberoende av vad Sverige har eller inte har förmåga till, utan det som är taget i åtanke är vad ett Psyopsförband bör ha förmåga till. Varför denna avgränsning är gjord är dels på grund av svårigheten att finna empiri som styrker precis vad det Svenska psyopsförbundet innehåller. Författaren övervägde att göra intervjuer med personal på Psyopsförbundet i Enköping för att ta reda på detta, men beslutade för att avgränsa sig från detta istället, av anledningen till att tid till intervjuer var begränsade samt de oklarheter som råder kring vilka styrdokument som gäller för det Svenska Psyopsförbundet. Ytterligare anledning till varför denna avgränsning är gjord är för att uppsatsen i huvudsak inte skall handla om vad Sverige har för resurser nu utan vad som skulle ske med förbundet i ett tillstånd av krig i Sverige, och då är det oklart om förbundet skulle se likadant ut som det gör idag.

1.5 Tidigare forskning

Inom Försvarshögskolan har Psyops studerats flitigt. Både i uppsatsform från elever på skolan men också forskning som bedrivits av enheter på skolan, som exempel så påbörjades Försvarshögskolan en huvudstudie i Psyops år 2007¹⁶. Även forskning som berör nationell Psyops, men dock främst ur ett rättsligt perspektiv, har gjorts men denna uppsats avser fylla luckan i en **exemplifiering** av användandet av Psyops i en nationell kontext. Med detta menas att tidigare forskning oftast förhållit sig till en generell nivå och inte undersökt de specifika tekniker och användningsområden som berör psyops.

Huvuddelen av forskning som gjorts om nationell Psyops är i huvudsak inriktad på ett folkrättsligt perspektiv och denna uppsats väljer att inte ta det rättsliga i beaktning, utan väljer istället att presentera möjliga användningsområden för Psyops utan att ta de rättsliga faktorerna i beaktning.

I tidigare svensk forskning inom ämnet Psyops finns en stor källa i "Årsrapport Huvudstudie Psyops 2007" delvis författat av Fredrik Konnander som arbetar på Försvarshögskolans avdelning CATS¹⁷. Dock berör denna studie väldigt lite ett användande av Psyops nationellt och således kommer denna uppsats i huvudsak inte använda sig av studien som största källa.

---

¹⁶ <http://www.fhs.se/sv/kontakta-oss/k/konnander-fredrik/#tab-2>

¹⁷ Center for Asymmetric Threat Studies, Centrum för studier av asymmetriska hot (fritt översatt från författare).

Det existerar också en, av Försvarsmakten utgiven, handbok som berör Psyops som heter *Handbok Info Ops*. Varför författaren av denna uppsats inte valt att använda denna publikation särskilt mycket i uppsatsen är på grund av flera anledningar. Under författarens inhämtning av data till uppsatsen försökte undertecknad undersöka om det existerar någon annan handbok i ämnet Psyops, som det svenska Psyopsförbundet förhåller sig till. Efter samtal med chefen för det svenska Psyopsförbundet, Övlt Patrik Thomé, så framkom det att en handbok för Psyops är ett projekt som förbundet arbetar med men är ej så pass färdigställd att författaren av denna uppsats fick ta del av handboken. Utöver detta så meddelade överstelöjtnanten att boken *Handbok Info Ops*, som Thomé är medförfattare till, är inaktuell på flera ställen¹⁸. I och med att boken inte blivit uppdaterad samt det faktum att de sidor som berör Psyops i boken är ytterst få (5 sidor) är de anledningar som gör att författaren väljer att inte nyttja *Handbok Info Ops* i någon större utsträckning.

Värt att belysa är att en tidigare studentuppsats skriven 2009, av då Kd Helen Dahlöf¹⁹, även den behandlar funktionen Psyops ur de grundläggande förmågorna. Dahlöfs uppsats skrevs dock utan att ta någon vidare hänsyn till allmän forskning som hade gjorts inom ämnet, utan förhölls sig nästan enbart till intervju med ansvarig individ för utvecklingen av Psyops som då (2009) var i ett väldigt tidigt och outvecklat skede. Utvecklingen för Psyops förbundet sedan 2009 har ökat och från 2009, som påpekats tidigare i uppsatsen, har också fokus för Försvarsmakten generellt gått från starkt fokus på internationella insatser till en mer balanserad syn. Dahlöf har inte heller beskrivit de grundläggande förmågorna för läsaren särskilt noggrant och det kan uppfattas problematiskt för en läsare, som inte är insatt i Försvarsmaktens doktriner, att förstå de abstrakta begrepp som behandlas. Dahlöf hänvisar mycket av de data hon presenterar i sin uppsats till *Handbok info ops*. I enlighet med tidigare resonemang under denna rubrik så kan man idag konstatera att informationen som finns i den publikationen inte är uppdaterad och i vissa fall inaktuell.

Efter att ha analyserat i vilken utsträckning tidigare forskning är gjord inom ämnet Psyops så finner författaren en kunskapslucka i hur Sverige kan nyttja Psyops i en insats inom det egna riket. Det finns också ett syfte att pröva de grundläggande förmågorna som ett analysverktyg mot Psyops idag, då det existerar mer information som rör ämnet att ta i beaktning under analysen.

---

¹⁸ Mailkorrespondens med Övlt Patrik Thomé, C 10. Psyopsförbundet, Hela mailkonversation finns i författarens ägo

¹⁹ Helen Dahlöf, *Psykologiska operation: en funktion under utveckling*, (Försvarshögskolan 2009)

1.6 Disposition

Inledningsvis under **kapitel 1** kommer bakgrunden till psykologiska operationer beskrivas och sedan kommer en beskrivning på frågeställningen. Här förklaras också syftet med uppsatsen och varför frågeställningen är ett problem som är relevant. I **kapitel 2** kommer vald metod att beskrivas men också argumentation om varför metoden valdes. Detta kapitel innehåller också ett avsnitt om källkritik och hur inhämtad data förhåller sig till de källkritiska principerna²⁰.

Därefter, i **kapitel 3**, kommer en teori del där författaren kommer operationalisera det valda teoretiska ramverket och dess bakgrund. Efter det kommer, fortfarande i teoridelen, det förklaras vad innebörden av begreppet Psyops är.

Efter beskrivningen av detta så kommer **kapitel 4** som är en analysdel där författaren kommer att, med de grundläggande förmågorna som verktyg, analysera på vilket sätt Psyops återfinns i de grundläggande förmågorna kopplat till en konflikt i en nationell kontext.

Slutligen i **kapitel 5** kommer en slutsats att redovisas där de frågeställningar som ställdes tidigare i uppsatsen kommer att besvaras. Frågan kommer på enklast sätt skrivas och nedan frågan kommer svaret som författaren har kommit fram till presenteras. Efter det kommer en kortare diskussion om uppsatsen bidrag till kunskapsutvecklingen och slutligen presenteras förslag på fortsatt forskning.

1.7 Centrala begrepp

Definition av **Psyops** hämtat ordagrant ur i *Handbok Info Ops*²¹ = Psykologiska operationer (Psyops) är planerade aktiviteter som använder kommunikationsmetoder och andra medel riktade mot godkända målgrupper i syfte att påverka uppfattningar, inställningar och uppträdande för att uppnå egna politiska och militära mål.

Reguljär konflikt = Två aktörer (stater) i konflikt, båda med god militärförmåga²²

Pfp= Partnership for peace/Partnerskap för fred. Program för nationer som inte är medlemsstater i NATO men som samarbetar med NATO i deras operationer. Medlemsstater i Pfp väljer själva på vilket sätt dem vill delta i en NATO ledd operation.²³

---

²⁰ Torsten Thurén, *Källkritik*, (Liber 2005) S. 13

²¹ Försvarsmakten, *Handbok Info Ops* (2008) S. 29

²² Robert Egnell, *Framtida konfliktyper: En modell för kategorisering av krig och konflikter*, (FHS 2010) s. 18

²³ http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50349.htm

Force protection = Att med alla medel möjliga minimera sårbarheten hos personal, byggnader, utrustning och operationer, i alla situationer mot vilket hot som helst. Detta för att bibehålla handlingsfrihet och operationseffektivitet i en enhet/styrka²⁴.

CIMIC (Civil-military co-operation)= Samarbete mellan Militära och civila myndigheter, organisationer etc.

Strategisk nivå = Målen utformade utifrån politiska syften. Den strategiska nivån ger direktiv och inriktar den operativa nivån²⁵.

Operativ nivå = Under operativa nivå beslutas det om var, när, hur och varför insatser skall genomföras. Den operativa nivån ser till att genom de taktiska genomförande uppfylls de strategiska mål som blivit satta. Den operativa nivån är en länk mellan strategisk och taktisk nivå²⁶.

Taktisk nivå = På den taktiska nivån menas förbandens insatser. Under denna nivå samordnas vapensystem och funktioner för att uppnå de erhållna operativa målen, som i sin tur skall uppnå de strategiska målen. Insatser inom den taktiska nivån kan ge taktiska, operativa eller strategiska konsekvenser/effekter²⁷.

2. Metod

2.1 Metodval

Metoden som används i uppsatsen är en kvalitativ deskriptiv²⁸ metod. Det kommer att, efter en kvalitativ textanalys, beskrivas hur data som hör till det avhandlade ämnet kan tolkas. Författaren kommer att analysera Försvarmaktens doktriner och därefter beskriva hur de grundläggande förmågorna beskrivna i doktrinerna, kan tolkas.

Varför just den deskriptiva metoden används är för att beskrivningen över deskription i Rolf Ejvegårds metodhandbok *Vetenskaplig metod* överensstämmer väl med författarens tillvägagångssätt samt mål med arbetet. Exempel på detta är hur alla data som samlats in och analyserats kommer att kategoriseras och analyseras för att sedan framhäva de viktigaste slutsatserna dragna efter analys. En annan anledning till varför deskriptiv metod används är de värderade skäl uppsatsen innehar, det vill säga att uppsatsen syfte är att ge förslag på användningsområden för delar ur organisationen som författaren ingår i (Försvarmakten).

---

²⁴ NATO, *AJP-3.10.1(A)/Allied Joint Doctrine for Psychological Operations* (2007) Kap. 1 S. 8

²⁵ Försvarmakten, *Doktrin för markoperationer* (2005), S. 43

²⁶ Ibid;, S. 43

²⁷ Ibid;, S. 43

²⁸ Rolf Ejvegård, *Vetenskaplig metod*, (Studentlitteratur Lund 2003) S. 32

Inledningsvis så kommer alltså en deskriptiv metod att användas, detta för läsaren skall få större förståelse om det berörda ämnet. I och med att undersökningen är av allmän karaktär, i det beskrivande skedet över vad Psyops innebär, används denna metod. I och med detta metodval så förhåller sig författaren därför, som nämnt ovan, till att systematiskt kategorisera inhämtad fakta för att sedan leverera slutsatser i en analysdel. Eftersom att Psyops är ett brett ämne som är välstuderat världen över kommer också ett urval att göras av den empirin som behandlas i uppsatsen. Detta urval sker genom noggrann textanalys.

Det går dock att diskutera om metodvalet i uppsatsen är den rätta eftersom syftet är att föreslå användning/åtgärder för det som undersöks och på så sätt kan metoden tolkas som en normativ studie²⁹. Belägg för detta är att det redan finns en grundläggande förståelse för Psyops i sig och uppsatsen syftar till att ge nya perspektiv och nya förslag på enhetens användande.

I arbetet så används en argumentationsanalys³⁰ där författaren kommer att argumentera för eller emot om hur Psyops återfinns i de grundläggande förmågorna och med slutsatser från det att argumentera för hur Sverige kan nyttja Psyops i en nationell kontext. Resultatdiskussionen kommer att grunda sig i de empiriska material som presenteras under teori delen. Författaren argumenterar för och emot om varför Psyops kan användas i en nationell insats och hur det kan användas. Varför författaren använder sig av denna metod i arbetet är på grund av det faktum att det uppenbarligen råder delade meningar om användandet av Psyops nationellt. Dels så har regeringen tidigare fastställt att Psyops endast skall användas i internationella insatser medan Försvarmakten har uttryckt att alla insatsförband skall kunna verka både internationellt och nationellt. Därför anses tekniken om argumentationsanalys nödvändig, för att lyfta fram både det positiva och det negativa av ett användande av Psyops nationellt. Det finns således ett bevisande syfte med uppsatsen där målet är att bevisa om Psyops har eller inte har en plats att fylla i en reguljär konflikt. Uppsatsen tar alltså inte ställning till ett för eller emot argument utan utgår enbart i frågeställningen i sig.

Varför metodvalet föll på att använda en kvalitativ metod istället för en kvantitativ³¹ data/metod är av anledningen att en kvantitativ metod, i form av till exempel en undersökning med många deltagare, hade förutsatt en större förkunskap hos personen vars åsikt samlas in. Denna förkunskap tror författaren inte finns i tillräcklig utsträckning. Att försöka svara på den valda frågeställningen utifrån en sammanställning av en sådan undersökningen skulle bli för svårt, troligtvis så skulle svaren

---

²⁹ Maria Björklund & Ulf Paulsson, *Seminarieboken-att skriva, presentera och opponera*, (Studentlitteratur 2003) S. 58

³⁰ Birgitta Ryden, Jan Hallenberg, Stefan Ring, Gunnar Åselius, *Om konsten att tänka, granska och skriva på ett vetenskapligt sätt – En introduktion i metod lära*, (Försvarshögskolan 2008) S. 13

³¹ Martyn Denscombe, *Forskningshandboken – försmåskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*.(Studentlitteratur Lund 2009) S. 327

snarare svara på en frågeställning som till exempel ”Hur anser **du** (Som soldat, gruppchef eller officer) Psyops bör användas i en insats i Sverige?”. En annan anledning till att kvantitativ metod inte använts är på grund av att författaren av denna uppsats inte funnit någon redan existerande kvantitativ data som skulle kunna användas till att svara på vald frågeställning.

Avslutningsvis när det gäller metodval så kan man konstatera att uppsatsens utformande förhåller sig till hermeneutik³² på så sätt att frågeställningar och avgränsningar har justerats efter hand som arbetet har pågått och desto mer förståelse och kunskap författaren har erhållit efter fördjupning i de texter som berör ämnet. Ett annat exempel på hur författaren och uppsatsen har haft ett hermeneutiskt förhållningssätt är de frågeställningar som är ställda, som grundar sig i forskarens intresse.

2.2 Validitet och reliabilitet

Data som används för att beskriva det valda analysverktyget, de grundläggande förmågorna, och för att beskriva Psyops är källor från organisationer som själva rättar sig efter vad de skriver om ämnet. I empiridelen av uppsatsen så används i huvudsak doktriner som beskriver organisationernas policy och tillvägagångssätt och därför finns det inget/ytterst lite som talar för att dessa källor skulle vara felaktiga eller falska. Således så kan det valda tillvägagångssättet (att i huvudsak förhålla sig till militära organisationers publicerade material) anses uppfylla kriterier för omedelbar validitet³³.

I och med att empirin som används till att beskriva Psyops (NATO doktrin) i många delar överensstämmer med andra doktriner om vad Psyops innebär så anser författaren av denna uppsats att data som analyserats från källan är tillförligt och står i reliabilitet till fakta från andra publiceringar. Eftersom mycket av de som beskrivs i NATO's doktrin går att återfinna i andra doktriner, till exempel i Kanadas Psyops doktrin³⁴ (för att nämna någon), är det rimligt att det existerar en god intersubjektivitet³⁵ bland de data som presenteras.

2.3 Val av material och källkritik

Källor för att beskriva det valda analysverktyg (de grundläggande förmågorna) är i huvudsak hämtad från Försvarmaktens utgivna doktriner. *Doktrin för markoperationer (2005)* och *Militärstrategisk doktrin (2011)* kommer att användas i huvudsak. Då målet med uppsatsen är att ta fram behoven av Psyops sett ur teori/princip framförda från Försvarmaktens doktriner är detta därför ett logiskt val.

---

³² Ibid,, S. 47

³³ Ulf Bjereld Marie Demker Jonas Hinnfors, *Varför vetenskap?*, (Studentlitteratur Lund 2009) S. 113

³⁴ Canadian Forces, B-GJ-005-313/FP-001 (2004) Jmf Kap 1 med NATO, AJP-3.10.1(A)/Allied Joint Doctrine for Psychological Operations (2007) Kap 1.

³⁵ Ulf Bjereld Marie Demker Jonas Hinnfors, *Varför vetenskap?*, (Studentlitteratur Lund 2009) S. 115

Doktrinerna är utgivna och bearbetade av Försvarsmakten och är styrdokument. Med styrdokument så innebär det att personal inom organisationen förhåller sig till det som kommuniceras i skrifterna och därför bör doktrinerna anses som tillförlitliga. Trots att "Doktrin för markoperationer" är 8 år gammal så anser författaren att den fortfarande är aktuell då det som skrivs i den återfinns i andra doktriner, utgivna senare. I och med att det är Försvarsmakten som organisation som utger böckerna och där organisationen i sig förmedlar sina åsikter och teorier anses litteraturen uppfylla oberoendekravet och tendensfrihetskravet.

Anledning till att uppsatsen inte enbart förhåller sig till "Militärstrategisk doktrin", trots att den är senast utgiven, är att "Doktrin för markoperationer" behandlar de grundläggande förmågorna inom markarenan noggrannare samt är enklare att relatera till psyops på en taktisk nivå.

För att förklara vad som innebär med begreppet Psyops kommer "Allied joint doctrine for psychological operations" att användas. Detta är en doktrin utgiven av NATO som också benämns, AJP 3.10.1(A). Det är den senaste utgivna doktrinen av NATO som behandlar PSYOPS. Anledning till att denna används är att den dels är väldigt noggrann i sin beskrivning av ämnet men också för att Sveriges Psyopsförband under insatser internationellt har rättat sig efter NATO/PPF's doktriner om Psyops³⁶. Förhåller man sig till en tidigare studentuppsats från FHS³⁷ som undersöker om vart begreppen informationsoperationer och psyops kommer ifrån så kan man påstå att NATO och USA kan anses vara en trendsättare inom ämnet och därför kan man tolka NATO's doktriner som en högst tillförlitlig källa. Den bygger på hur NATO och dess medlemmar nyttjar psyops. I och med att NATO som organisation har väldigt högt deltagande i konflikter som utspelar sig i dagens omvärld anser författaren av detta arbete att deras erfarenheter uttryckta i doktrinen kan anses som beprövade.

3. Teoretiskt ramverk

3.1 Teorival

Valet av teori för att analysera och få svar på frågeställningen är teorin om de grundläggande förmågorna. De grundläggande förmågorna som beskrivs i flertalet av Försvarsmaktens doktriner utgör, av författaren ansett, ett väldigt bra verktyg för att analysera komplexa fall och därför väljs just denna. Innan de grundläggande förmågorna enskilt beskrivs så kommer en förklarande text på varför de grundläggande förmågorna existerar och på vilket sätt det finns belägg bakom de grundläggande förmågornas existens. Således kommer Försvarsmaktens syn på *Krigsföringsförmåga*

---

³⁶ Mailkorrespondens med Övlt Patrik Thomé, C 10. Psyopsförbandet, Hela mailkonversation finns i författarens ägo

³⁷ Ulrika Gustafsson, *Informations operationer – en amerikansk ide?*, (Försvarshögskolan 2010)

att förklaras och på så sätt skapa bättre grund för läsaren att förstå innebörden och syftet med de grundläggande förmågorna.

3.2 Beskrivning av de grundläggande förmågorna

De grundläggande förmågorna är en tankemodell utformad för att kunna analysera, beskriva och samordna komplexa situationer.³⁸ Tankemodellen består av 6 olika förmågor som inte begränsas till något system eller förband och på så sätt blir förmågor som kan användas på olika enheter utan att begränsa analysen. Det är först när krigsföringsförmåga³⁹ blir till handlingar som de grundläggande förmågorna blir aktuella. Krigsföringsförmåga är ett begrepp som bygger på fysiska, konceptuella och moraliska faktorer.

Med de fysiska faktorerna menas stridskrafterna, personal, materiel och så vidare. Exemplet fysiska tillgänglighet räknas också in i denna faktor. Med detta sagt menas alltså vad man faktiskt kan använda sig av, inte vad som står på ett papper.

Konceptuella faktorer innebär de doktriner och styrdokument som tas fram för att skapa en gemensam förståelse över hur krigsföringsförmågan skall användas. Det handlar helt enkelt om att ensa bilden över hur man gör saker och ting, hur man agerar vid insats eller vid övning. Ett lysande exempel för en del av Sveriges Försvarsmakts konceptuella faktorer är just "Militärstrategisk doktrin".

³⁸ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin (2011)* S. 58

³⁹ Ibid;, S. 56-57

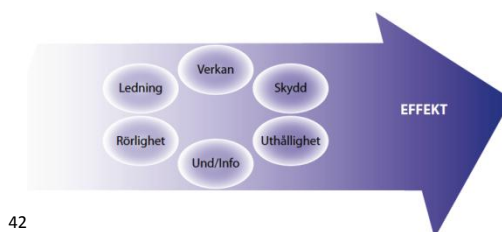
⁴⁰ Ibid;, S. 56

Den moraliska faktorn innefattar bland annat ledarskapet, moralen och värdegrunden i en försvarsmakt. Här återfinns moralen och viljan till strid och som kan vara särskilt viktigt att skydda eller alternativt utnyttja hos en fiende.

För att sammanfatta principen och förenkla för läsaren kan man exemplifiera det som så att en aktör med god krigsföringsförmåga är en aktör som har resurserna i personal och stridsmedel/vapen (fysiska faktorer), samma personal som vet hur de skall använda dessa stridskrafter (konceptuella faktorer) samt att individerna har god moral och vilja i att arbeta mot organisationens mål (moraliska faktorer).

Det är alltså ur denna princip som de grundläggande förmågorna är framtagna. Ur detta har 6 stycken olika förmågor identifierats som viktiga. Dessa är ledning, verkan, rörlighet, skydd, und/info och uthållighet. Dessa funktioner i sig är alla viktiga delar av en enhet dock kan en förmåga vara viktigare än en annan under vissa omständigheter⁴¹ De kan vara viktigare på så sätt att man har identifierat en svaghet hos sig själv inom någon specifik förmåga som man måste ordna till eller så kan det vara att man identifierat en svaghet hos fienden inom en viss förmåga och på så sätt utnyttjar detta genom kraftsamling mot den förmågan.

Nedan kommer dessa redovisas under egen rubrik.

42

Ledning

”Ledning syftar till att samordna mänskligt agerande och resurser av olika slag i komplexa och dynamiska situationer så att eget och överordnat mål uppnås.”⁴³

För att kunna genomföra ledning ställs det krav på organisationens resurser. Det måste finnas ett *ledningssystem* för att kunna samordna resurser. System innebär inte enbart tekniska apparater utan det är i samband med tekniken, praktiska handhavandet och kunskapen om hur operatören använder sig av det tekniska som bildar ett system.

⁴¹ Försvarsmakten, *Doktrin för markoperationer (2005)*, s. 63

⁴² Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin (2011)* s. 58

⁴³ Försvarsmakten, *Doktrin för markoperationer (2005)*, s. 63

Ledning i försvarsmakten skall vara flexibelt och redundanter⁴⁴. Med flexibilitet menar man att det ska vara flexibelt både i medel och metoder. Man skall kunna använda system både långt bak inom operationsområdet till exempel en stabsplats, men det ska också kunna befinna sig långt fram, som exempel en framskjuten ledningsplats.

Med redundans menar man en annan typ av flexibilitet. Flexibilitet i systemets svackor. Det innebär alltså att man skall ha en "back-up" om något går fel, till exempel så kan redundans i ett samverkanssystem så som radio vara att man har ett maskformat nät som gör att om någon station i nätet blir utslaget så kan alla andra fortfarande kommunicera med alla.

En viktig del av ledningsförmågan är ledarskapet. När man granskar en fiende efter de grundläggande förmågorna så kan man kanske identifiera ett bristande ledarskap och på sådant sätt utnyttja detta mot fienden. Även när man använder de grundläggande förmågorna för att granska sin egen organisation så kan man identifiera egna brister i ledarskapet.

Verkan⁴⁵

Med denna förmåga så menar man den påverkan som man försöker uppnå. Denna påverkan innefattas inte bara av fysisk bekämpning med ammunition utan kan också till exempel innebära informationsoperationer så som Psyops. Andra exempel på verkan kan vara fördröjande fältarbeten så som att fälla ett träd över en väg och på så sätt uppnå verkan hos fienden genom att tvinga denna fiende att stanna upp sin rörelse eller kanske gå den väg vi vill att han ska gå.

Verkan skall användas mot fienden företrädesvis då fiendens kritiska sårbarhet har identifierats.

I Försvarsmakten så skall insatsorganisationen kunna verka under alla klimat och all terräng i Sverige samt att den ska kunna möta en fiende med teknisk och taktiskt utveckling som ligger på samma nivå som vår.

I och med att verkan och bekämpning skall sättas in mot en motståndare så fort kritisk sårbarhet är identifierad så bör därför organisationen ha förmågan att, oberoende av avstånd eller nivå, snabbt kunna genomföra bekämpning/påverkan.

Som sagt ovan så är inte verkan enbart eldgivningen och den fysiska bekämpningen. Verkan syftar alltså till att, utöver att ge motståndaren förluster i resurser, påverka motståndarens vilja, rörlighet, ledning samt att överraska denne. Påverkan kan också ske för att få ut verkan som påverkar oss direkt och fienden indirekt. Till exempel så kan vi bekämpa fienden för att möjliggöra egen rörelse,

---

⁴⁴ Försvarsmakten, *Doktrin för markoperationer (2005)*, s. 63

⁴⁵ Försvarsmakten, *Doktrin för markoperationer (2005)*, s. 67-69

tydligt exempel kan vara att genom informationsoperationer ge falska uppgifter om vart våra förband befinner sig. Vi kan också genom påverkan av terrängen få verkan genom förbättrade siktförhållanden eller framkomlighet.

Oavsett om man eftersöker effekten av verkan att vara fysisk (fysisk bekämpning) eller psykisk (Psyops) så varierar vilka resurser som används. Du kan vara ute efter psykisk effekt men genom att fysiskt bekämpa något som kan påverka moralen hos fiendens soldater få ut din psykiska effekt. Man **skulle kunna** anse att USA's jakt på Usama Bin Laden var en fysisk bekämpning i syfte att ge en psykisk effekt, dels för att stärka moralen hos opinionen hemma och dels genom att påverka moralen hos Al Qaida.

Rörlighet⁴⁶

Med rörlighet så kan förbandet underlätta för verkan genom att flytta de verkansdelar man kan komma att använda sig av. Man kan också genom rörlighet skapa verkan hos motståndaren genom att till exempel genomföra stora truppförflyttningar som kan upplevas som hotande av fienden. Det innebär också att man nyttjar verkan för att uppnå rörlighet till exempel att genom fysisk bekämpning göra så att fienden lämnar ett visst område vi vill röra oss inom.

Rörlighet innefattar också vår egen rörlighet inom vårt innehavda område. Alltså rörelsefrihet för transporter av mat, skadade, ammunition och så vidare.

Något annat som innefattar förmågan rörlighet är innehavd infrastruktur och vidmakthållandet av detta. Försvarmakten och total försvaret är starkt beroende av ett fungerande väg system för att inte inneha för stora begränsningar i rörelsefriheten. De delar av Försvarmakten som är beroende av vägarna är framförallt logistikenheter. I och med vägberoendet ställer det också höga krav på samordning över enheter som ska nyttja vägarna och därav blir trafikplanering och trafikledning en viktig del av förmågan rörlighet.

Trots detta så förs huvuddelen av den fysiska striden ute i terrängen. Därför innehåller givetvis Försvarmaktens organisation enheter som kan nyttja alla förmågor.

Skydd⁴⁷

Skydd innebär åtgärder för att hindra motståndaren till att upptäcka eller bekämpa oss. Detta innefattar alla olika sätt som motståndaren kan bekämpa oss, så åtgärder kan vara allt från att

---

⁴⁶ Försvarmakten, *Doktrin för markoperationer (2005)*, s. 69-71

⁴⁷ Försvarmakten, *Doktrin för markoperationer (2005)*, s. 71-73

maskera förbandsplatser till lära om signalskydd och hur man skyddar sig från att fiendens telekrigsenheter hittar våra förband.

Något som också innefattar skydd är att skydda och vidmakthålla våra enheters vilja och moral. I sådana fall används med fördel informationsoperationer. En viktig del av dessa informationsoperationer är att hela tiden uttrycka korrekt information. Sprids budskap som är osäkra eller osanna kommer det att påverka vår trovärdighet till förbanden och kommer att skada framtida informationsoperationer. Detta benämns utöver i doktrinen bland annat i *"Handbok Info Ops"*⁴⁸.

Vår handlingsfrihet bibehålls när vi skyddar våra resurser, och detta skydd kan som sagt ske på olika sätt. I *Militärstrategisk doktrin*⁴⁹ så talar man om aktivt och passivt skydd. Aktivt skydd kan till exempel vara skydd genom rörelse eller genom vilseledning. Passivt skydd kan exemplifieras med kamouflage och att dölja våra resurser.

Underrättelser och information⁵⁰

Denna förmåga handlar om att ha så god lägesbild över vad som händer och vad som kan komma att ske, allt i linje med vad vårt förbands mål är.

Lägesbilden över hur en situation är för tillfället är underlaget som chefer i förbandet skall ta sina beslut utifrån. För att behålla högt tempo samt att bibehålla initiativet så krävs goda underrättelser.

Denna lägesbild innefattar inte enbart vad vi har gjort eller vad fienden har gjort utan en rad andra saker som kan vara viktiga för chefens beslutsfattande. Exempel på det kan vara möjlig framryckningsvägs beskaffenhet, bärighet på broar som ska passeras över. Denna underrättelse som rör lägesbilden bör också innefatta tredje parts agerande i området, vad har den civila befolkningen gjort? Vad är deras uppfattning? Är dessa vänligt eller negativt inställda till oss?

Denna förmåga handlar också om att ta fram information om eventuell kommande verksamhet. Underlag, för beslutsfattande chefer, bör finnas om vad fienden bedöms göra, vad han kan göra och vad som kan vara farligt för oss.

Nyckeln till bra underrättelse verksamhet är tempo. För att förmågan underrättelser ska kunna stödja våra andra förmågor, så som verkan för exempel, krävs ett högt tempo i inhämtning och bearbetning av underrättelser. Med den goda rörligheten som existerar i dagens konflikter så innebär därför att bearbetad underrättelse måste komma i så god tid som möjligt till beslutsfattande chef. Ett

---

⁴⁸ Försvarsmakten, *Handbok Info Ops*, (2008) S. 30

⁴⁹ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin* (2011) s. 58

⁵⁰ Försvarsmakten, *Doktrin för markoperationer* (2005), s. 65-67

exempel kan vara en upptäckt av en fientlig enhet som eventuellt skall bekämpas. Då krävs det att ett högt tempo, från det att sensorn⁵¹ som upptäcker enheten till tillfället då underrättelsen är färdigbearbetad och informationen delges till beslutande chef. Bearbetningen just i det givna exemplet skulle kunna vara att man fastställer vad exakt det är för enhet och på vilket sätt våra förband kan bekämpa denna enhet. I och med att tempo är så pass viktigt för underrättelsens genomgång i kedjan av beslutsfattning och bearbetning så har oftast förband på den taktiska nivån egna sensorer för att inhämta underrättelser för chefen att ha som beslutsunderlag.

Uthållighet⁵²

Uthållighet är något som innebär mycket mer än sjukvård och god logistiskförmåga (dock är dessa givetvis en stor del av organisationens uthållighet). Med uthållighet menar man samtliga resurser som innefattas i organisationen.

Uthållighet kan som sagt vara god logistik, mycket lastbilar som för fram förnödenheter till trupper men kan också som exempel vara utbildning. Detta innebär att förbandet, i ett skede innan konflikten har blåst upp, är tillräckligt förberedda och utbildade för att kunna möta en motståndare. Med god utbildning som ger soldater och befäl högt förtroende för vår egen organisation och dess resurser skapas en uthållighet hos soldaterna. Har man däremot bristande resurser och utbildning kan man göra antagandet att soldaten, ställd inför hård och tuff miljö, har lättare att ge upp eller agera negativt, sett till enhetens mål. Således så finns det alltså en fysisk och psykisk aspekt på uthållighet.

En annan del av uthålligheten är förmågan hos den enskilde soldaten eller befälet. Detta brukar benämnas fysiskt stridsvärde och är en gemensam benämning över soldatens fysiska och mentala prestationsförmåga.

Precis som alla andra förmågor så hör denna ihop med de andra. Med uthållighet underlättar vi för de andra förmågorna att kunna användas på så effektivt sätt som möjligt.

Sammanfattning över de grundläggande förmågorna

Som sagt ovan så hör alla de olika förmågorna ihop och verkar tillsammans för att organisationen ska få ut det bästa resultatet. Använder man sig av de grundläggande förmågorna för att analysera en komplex situation eller en motståndare så bör man därför ta detta i beaktning. Innan man tar beslut

---

⁵¹ Sensor kan innebära allt från en teknisk sådan som en kamera eller en detektor till enskild soldat som upptäcker något av underrättelsevärde.

⁵² Försvarsmakten, *Doktrin för markoperationer (2005)*, s. 73-74

om vilken del man vill påverka bör man fundera över på vilket sätt de andra förmågorna bidrar till den delen beslutsfattaren tänker påverka.

För att ytterligare förtydliga på vilket sätt alla de grundläggande förmågorna hör ihop så kan man förklara det på följande sätt:

För att påverka en motståndare krävs någon form av **verkan**. Med verkan så behöver man använda sig av någon form av resurs som innehavs, därav **uthålligheten**. För att genomföra uthållighetsarbetet måste agerandet **samordnas och ledas**. När motståndaren förflyttar sig efter vår påverkan krävs information och **underrättelse** om vart fienden ämnar förflytta sig och vill vi fortsätta **verka** mot fienden krävs **rörlighet**. För att kunna genomföra allt detta krävs det **skydd** för våra egna resurser, över tiden i alla former, för att inte tappa handlingsfriheten.

Genom att använda sig av de grundläggande förmågorna som analysverktyg kan man alltså identifiera styrkor och svagheter i både egen och motståndarens organisation och på så sätt också dra slutsatser över vart och hur man bör förstärka/kraftsamla.

3.3 Beskrivning av vad begreppet Psykologiska operationer innebär och innefattar

NATO definition av PsyOps:

"Planned psychological activities using methods of communications and other means directed to approved audiences in order to influence perceptions, attitudes and behavior, affecting the achievement of political and military objectives."⁵³

Under denna rubrik kommer Psyops på ett utförligt sätt förklaras. Dock så kommer avsnittet inledningsvis förklara begreppet Informationsmiljön och hur den ser ut idag, av anledning att det är i just Informationsmiljön som Psyops till största del verkar. Längre ner under denna rubrik kommer också typiska beståndsdelar av Psyops att förklaras. Anledning och syfte med detta är för att läsaren skall få så mycket information som möjligt som berör Psyops för att på bästa sätt förstå och ta in de slutsatser som levereras i slutet av detta arbete. I avsnittet som berör Psyops beståndsdelar så ligger således inte fokus på hur mycket av någon resurs som existerar eller vilken specifik befattningshavare som gör vad på de olika avdelningarna/grupperna. Utan fokus ligger på vad för typiska resurser som bör ingå i ett Psyopsförband.

---

⁵³ NATO, AJP-3.10.1(A)/Allied Joint Doctrine for Psychological Operations (2007) Kap. 1 S. 1

Informationsmiljön

I och med datorbaserade beslutsverktyg, internet och den ständiga utvecklingen för mobil telefoni, bara för att nämna några, så kan man konstatera att det har skett en "informations revolution"⁵⁴. I och med den nya tekniken så finns informationen och möjligheten att sprida information mycket lätt tillgängligt för stora delar av jordens befolkning. Man kan således förstå att den *informationsmiljö* som finns idag är oerhört större än för till exempel 20 år sedan, och man kan också konstatera att informationsmiljön ständigt växer, då fler människor får tillgång till resurser för att sprida budskap över stora områden och ny teknik ständigt utvecklas.

Trots att informationsmiljön existerar i ett specifikt område så är det konstaterat att den är en del av de fyra arenorna⁵⁵. De fyra arenorna utgörs av mark, hav, luft och rymd⁵⁶. Informationsmiljön är något som är integrerad i det militära förbandets operationsmiljö. Operationsmiljö ses som ett sammanhängande system av allt som kan ingå i ett område ett militärt förband verkar, det vill säga: arenorna/fysiska miljön, aktörerna och informationsmiljön⁵⁷ (Se bild nedan). Allt detta är något beslutsfattaren måste ta hänsyn till när han eller hon planerar och genomför operationer.

Informationsmiljön består av tre delar: den kognitiva dimensionen, den fysiska dimensionen och informations dimensionen⁵⁸. Där den kognitiva domänen innebär människans kognition. Människan tar in information från den fysiska världen, det vill säga det som människa uppfattar och ser. Den tar också in information ifrån informationsarenan, den informationen som förmedlas genom någon form av kommunikationsverktyg. Det är eftersträvansvärt för en aktör att informationsarenan och den fysiska världen speglar varandra och på så sätt ger en så bra lägesbild som möjligt.⁵⁹

Inom informationsmiljön genomför förband informationsoperationer för att nå verkan. De verkansmedel som används är bland annat Psyops, Telekrig, fysiskbekämpning, Dator- och nätverksoperationer etc⁶⁰

Psyops I informationsmiljön

Den psykologiska aspekten på en konflikt är minst lika viktig som den fysiska. Precis som uttryckts ovan i avsnittet om krigsföringsförmåga (se rubrik 3.2) så vilar den egna och motståndarens förmåga till krigföring till en viss del på moralen. Med det sagt så innebär det inte att informationsoperationer

---

⁵⁴ NATO, *AJP-3.10.1(A)/Allied Joint Doctrine for Psychological Operations* (2007) Kap. 1 S. 1

⁵⁵ Försvarsmakten, *Handbok Info Ops*, (2008) S. 15

⁵⁶ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin* (2011) S. 33

⁵⁷ Ibid;, S. 58

⁵⁸ NATO, *AJP-3.10.1(A)/Allied Joint Doctrine for Psychological Operations* (2007) Kap. 1 S. 1

⁵⁹ Försvarsmakten, *Handbok Info Ops*, (2008) S. 16

⁶⁰ Ibid;, S. 28

uteslutande riktar sig direkt mot moralen, utan kan riktas mot till exempel fiendens fysiska enheter alltså bekämpning. Då blir effekten på moralen hos fienden en indirekt effekt. Allt användande av maktverktyg har en psykologisk dimension⁶¹. I dessa informationsoperationer så är Psyops ett nyckelelement för användande.

Trots detta så ska man ej blanda ihop planerade psykologiska operationer och andra militära operationer som har fått en psykologisk effekt. Precis som förklarar under avsnittet *Informationsmiljön* så är just informationsmiljön och vad den sänder ut en ingående del i allt, inte bara i rena informationsoperationer. För att förtydliga kan man exemplifiera det med följande:

Ett stridsvagnskompani åker in i ett litet samhälle där dom tror att fienden finns. Fienden är borta men i och med att kompaniet åker in med så pass stora fordon som ser skräckinjagande ut ger detta en psykologisk effekt på de civila i det lilla samhället och dem kanske ändrar en uppfattning om förbandet i fråga, att trupperna med de stora stridsvagnarna är övermäktiga, som ett exempel. Detta är således ingen psykologisk operation utan en ren militär operation som fått en psykologisk effekt.

Vad som innebär med psykologiska operationer däremot är en **planerad** process för att övertyga och/eller påverka en utvald godkänd målgrupp⁶². En målgrupp definieras av NATO enligt följande (fritt översatt av författaren) :

”Individ eller grupp vald för att påverkas med medel för psykologiska operationer”⁶³

I NATO doktrinen identifieras tre huvudmål med psyops⁶⁴:

- Att försvaga viljan hos fientliga eller bedömt potentiellt fientliga målgrupper.
- Stärka viljan/bandet med de vänligt inställda målgrupperna.
- Att få obestämda/neutrala målgrupper till att stödja oss.

Kategorier av Psyops

NATO (och antagligen också Sverige i operationer där Sverige samarbetar med NATO) delar in psyops i tre olika kategorier⁶⁵. Det finns *strategisk, kris och stridspsyops*.⁶⁶

Strategisk psyops(SPO) är operationer på en hög strategisk nivå, läs stat/nation, där målgruppen kan vara ett land eller en stor grupp av människor (till exempel en religiös grupp). De strategiska

⁶¹ NATO, AJP-3.10.1(A)/Allied Joint Doctrine for Psychological Operations (2007) Kap. 1 S. 2

⁶² NATO, AJP-3.10.1(A)/Allied Joint Doctrine for Psychological Operations (2007) Kap. 1 S. 2

⁶³ NATO, AJP-3.10.1(A)/Allied Joint Doctrine for Psychological Operations (2007) Kap. 1 S. 2

⁶⁴ NATO, AJP-3.10.1(A)/Allied Joint Doctrine for Psychological Operations (2007) Kap. 1 S. 2

⁶⁵ NATO, AJP-3.10.1(A)/Allied Joint Doctrine for Psychological Operations (2007) Kap. 1 S. 3-4

⁶⁶ Fritt översatt från *Strategic, crisis response and combat psyops*.

operationerna riktar sig till alla typer av målgrupper, alltså både de målgrupper med bestämd uppfattning och de som inte bestämt sig. Målet med strategisk psyops är att underminera en motståndare/eventuell motståndare i dennes förmåga och beredskap till krigsföring och moral samtidigt som man med operationen öka vårt förtroendet hos de neutrala. Strategisk psyops är väldigt långsiktiga operationer och väldigt politiska. NATO innehar förmåga att genomföra strategisk psyops men utför ej något under vanliga omständigheter. Det är först när behovet av strategisk psyops identifieras som de utförs.

Psykologiska operationer efter kris syftar till att skapa stöd hos godkända målgrupper. Dessa operationer skall skapa en stödjande miljö och en vilja att samarbeta bland de inblandade parterna i den kris som utbrytit. Detta skall gå i linje med högre chefs ställda uppgift till förbandet i sin helhet och syfta till att skydda egna förband. Dessa operationer bedrivs på operativ och taktisk nivå.

Psykologiska operationer i en stridsmiljö syftar till att påverka godkända målgrupper som en integrerad del av förbandets operation. Operationerna genomförs på operativ och taktisk nivå. Målet är att förminska eller eliminera motståndarens vilja att fortsätta handla aggressivt inom operationsområdet. Syftet med dessa operationer är också att bidra till den högre chefens handlingsfrihet.

De olika kategorierna av Psyops har flera saker gemensamt, men något som framförallt hör ihop är att det är högre chef som bär ansvaret för de psykologiska operationer som genomförs.

Psyopsförband är ingen autonom enhet som verkar själva efter eget tycke utan allt som genomförs går i linje med högre chefs beslut i stort och riktlinjer.

Något som också bör belysas är att även om det existerar dessa olika kategorier så innebär det inte i praktiken att all psyops är helt indelat i dessa utan mål och syften överlappar varandra när de psykologiska operationerna genomförs.

Principer för Psyops⁶⁷

I stort sett ingen av de psykologiska operationerna som genomförs är identisk med någon annan. Komplexiteten i operationerna och de olika målgrupperna gör att det finns nya ingångsvärden för beslut hela tiden. Trots detta så finns det ett antal grundprinciper som man alltid bör utgå ifrån.

Den första och viktigaste principen är **uppdragets formulering**. Uppdraget måste gå i linje med den högre chefens målbild. Alltså, den chefen som psyopsenheten har fått i uppdrag att understödja. Om

---

⁶⁷ NATO, AJP-3.10.1(A)/Allied Joint Doctrine for Psychological Operations (2007) Kap. 1 S. 5-6

högre chefs uppdrag då till exempel är att driva ut samtliga Al Qaeda sympatisörer ur en by, bör därför den psykologiska operation som ska genomföras gå i linje med detta, direkt eller indirekt.

Den andra principen är **research och utvärdering**. Detta innebär helt enkelt att alla psyopsaktiviteter som genomförs måste vara baserad på analyserad fakta. Inför alla uppdrag som genomförs så måste en uppdaterad målgruppsanalys ha genomförts. Därför är det också viktigt med utvärdering. Man måste mäta effekten av genomförd Psyops på målgruppen, så att man kan utveckla sin egen enhet och utveckla relevansen i den målgruppsanalys man har gjort. Omständigheter som är relevanta för en målgrupp kan snabbt bli irrelevant.

En tredje princip är **förståelse för målgruppen och målgruppens motivation** till olika saker. Först när man har förståelse för målgruppen så kommer man på bästa sätt att kunna välja tillvägagångssätt för en psykologisk operation. Först då vet man hur man ska leverera trovärdig och tillgänglig information. För att dra det till sin spets så kan man exemplifiera det på följande sätt: Inför en operation inom ett område så vill man sprida information om att den Svenska Försvarsmakten nu har vapen amnesti. Metoden man har valt är att skicka budskapen i radio. Men i och med att ingen noggrann analys har gjorts av målgruppen så vet inte psyopsenheten att den utvalda målgruppen inte lyssnar på radio. Huvuddelen av de människor vi vill påverka är yngre människor som knappt innehar en radio och istället spenderar timmar vid internet istället. Hade det istället funnits en förståelse för vald målgrupp hade metoden blivit en annan och resultatet lika så.

Fjärde principen är en **tidig integration av Psyops i den operationella planeringen**. Denna integration bör fortgå under hela operationen, för att på så sätt kunna använda sig av psykologiska operationer som går i linje med högre chefs målbild.

En femte princip är **tidseffektiviteten**. Psyops kräver en snabb planering och tempo i produktionen av material man skall förmedla. Detta för om ett väldigt bra tillfälle för påverkan av en målgrupp uppenbarar sig så måste man snabbt kunna verka. Dels för att den vinkeln som man kan utnyttja emot målgruppen kanske bara är tillfällig, men man kan också anta att processen bör gå snabbt så att inte motståndaren upptäcker detta tillfälle att påverka målgruppen och hinner före oss. Mandat för godkännande av produktion och utgivning bör därför ligga på en låg nivå för att inte missa tillfällen som kan utnyttjas på grund av byråkrati.

Som uttryckt tidigare så är det A och O för **alla psykologiska operationer måste vara baserad på sann information**, vilket är den sjätte principen. Användandet av falsk eller osäker information kommer bara skada det egna förbandets trovärdighet och på så sätt hämma förbandet i det långa loppet.

Sjunde principen för psykologiska operationer är att **alltid vara öppen med källan till informationen man levererar**, det vill säga att man skriver eller uttrycker i mediet som förmedlas vem som är avsändaren av informationen.

Den åttonde och sista principen hör ihop med några av ovan nämnda principer. Den sista principen är **trovärdighet** och innebär att det egna förbandet och dess operationer bör hela tiden utvärderas för att se att vår trovärdighet är god hos vald målgrupp. Är vår trovärdighet låg hos målgruppen så kan målgruppen välja att ignorera meddelande från oss oavsett hur viktigt och sann information vi sänder ut.

Skydd mot motståndarens Psyops: "Counter Psyops" och Psyops olika färger

Skydd mot motståndarens psykologiska operationer är en ingående del av Psyops. Målet med "counter psyops" är att upptäcka och skydda målgrupper mot motståndarens psyops⁶⁸. Man analyserar motståndarens psyops och vilken inverkan den får på olika målgrupper, och efter det producerar man egna teman av psyops som man kommunicerar ut. Detta behöver inte enbart innebära att det är subjektiva budskap som levereras till målgruppen, utan det kan också resultera i att helt objektivt påpeka till målgruppen att motståndaren försöker påverka er med psykologiska operationer⁶⁹.

Man fastställer också vilken typ av Psyops motståndaren använder sig av. De olika typerna av Psyops benämns ofta i olika färger och är Vit, grå och svart Psyops⁷⁰. Vit Psyops innebär att en produkt har en sann källa, att produktens källa förmedlas och är riktig. Med grå Psyops innebär det att källan är otydlig. Och med svart Psyops så förmedlas en annan källa än den riktiga som faktiskt producerat och förmedlat budskapen.

Nyckeldelar i en Psyopsenhet

Beroende på typ av insats och vad målet med insats är så kan Psyops enheterna bestå av olika delar och olika mängd personaluppfyllnad på de olika delarna. I Sveriges styrande dokument för Psyops enheterna så är det ej fastställt hur enheten/plutonen skall vara organiserad⁷¹. Dock som nämnt ovan

---

⁶⁸ NATO, AJP-3.10.1(A)/Allied Joint Doctrine for Psychological Operations (2007) Kap. 1 S. 7

⁶⁹ NATO, AJP-3.10.1(A)/Allied Joint Doctrine for Psychological Operations (2007) Kap. 1 S. 7

⁷⁰ Ibid.; Annex D S. 1

⁷¹ Pontus Weström, *Svensk Psyops i militära EU- och NATO- insatser*(Försvarshögskolan 2009), Underbilaga 2 till bilaga 1 Studie Psyops, S. 9

så innehåller Psyopsförband några grundelement (målgruppsanalys, produktutveckling, radio samt taktiska Psyops-team).

I NATO's doktrin för Psykologiska operationer så kan innehållet normalt i en Psyopsenhet vara följande⁷²:

- En chef för enheten, som leder och samordnar aktiviteter som förbandet genomför.
- En/flera operations- och planeringsgrupper som gör målgruppsanalysen, utvärderar genomförda aktiviteter, samverkar med andra enheter samt analyserar och tar fram spridningsmedel.
- En/flera produktutvecklings enheter som utvecklar och producerar skrifter, ljud, bilder och annan media för spridning till målgruppen.
- En/flera taktiska Psyops team som vanligtvis förkortas "TPT". Ett TPT huvudsyfte är att ge högre chef möjlighet att kommunicera direkt med den valda målgruppen. Teamen är de som sprider de teman som producerats till den analyserade målgruppen. Detta kan till exempel vara genom att dela ut flygblad eller att förmedla ett budskap genom personliga möten. Teamen har också en viktig roll i att inhämta underrättelser och information. Genom TPT så kan målgruppsanalytikerna och personal som producerar produkterna som ska förmedlas få bättre och mer underlag för beslut/analys. Genom TPT kan förbandet också genomföra utvärderingar av tidigare operationer.

Olika medel för användandet av Psyops

De teman och aktiviteter som produceras av Psyopsförbandet kan skilja sig stort. NATO's doktrin för Psyops har organiserat de olika kategorierna av media som kan nyttjas enligt följande⁷³:

- *Visuell media* innefattar allt tryckt material så som serietidningar/teckningar, bilder, affischer och informationsblad. Men det innefattar också gåvor som till exempel fotbollar.
- *Ljud media* innefattar alla tillvägagångssätt där ljud ensamt används som förmedlingsverktyg. Exempel på detta är radio eller information som sänds ut i högtalare.
- *Audiovisuell media* innefattar de tillvägagångssätten som skickar budskap till båda sinnen. Vanligaste exemplet på detta tv-program eller filmer.

---

⁷² NATO, AJP-3.10.1(A)/Allied Joint Doctrine for Psychological Operations (2007) Kap. 3 S. 2-5

⁷³ Ibid;, Annex B S. 1

Sammanfattning över Psyops innebörd

För att kort sammanfatta så kan man konstatera att den tekniska utvecklingen under senare årtionde lett till en ny tid och nya begrepp som till exempel informationsmiljö. Detta har inneburit att det skapats ännu en arena för de militära organisationerna världen över. Detta har i sin tur resulterat i enheter som just Psyops. Innebörden av Psyops kan man väldigt enkelt sammanfatta till planerade försök till påverkan av andra människor. Och med alla de olika medel och principer som hör till Psyops så skjuter enheten mot samma mål som de andra enheterna i sin organisation: besegra en fiende. Psyops existerar inte av ett egen syfte utan all verksamhet som planeras och genomförs går mot ett mål som den högre chefen fått från sin högre chef. För att förstå vikten av vad Psyops kan bidra med till ett förband så kan det ställas mot manövertänkandets innebörd. Manövertänkandet innebär, enkelt förklarat, en fokusering av de egna resurserna mot fiendens vitala punkter eller kritiska sårbarheter⁷⁴. I denna typ av tankemodell ingår de moraliska och konceptuella faktorerna mer än de fysiska. Det vill säga, motståndarens moral, organisation och sammanhållning är viktigare mål än att bekämpa fiendens fysiska stridskrafter. Med detta tillvägagångsätt kan man på så sätt dra slutsatsen att Psyops är ett väldigt användbart medel för just detta manövertänkande, som Sveriges Försvarsmakt använder sig av.

4. Analys/Undersökning

Under denna rubriker kommer författaren att, med de grundläggande förmågorna som analysverktyg, ta fram på vilket sätt Psyops kan nyttjas i en reguljär konflikt inom Sveriges gränser. Analysen som görs kommer att ta avstamp i den teori och data som beskrivs i kapitlet "Teori". Författaren ämnar också under detta avsnitt att problematisera de egna tolkningarna av undersökt material.

4.1 Ledning

Som identifierat tidigare så är ledarskapet en viktig del av förmågan ledning, och i alla (eller i alla fall de flesta) organisationer finns det ledare som nyttjar någon typ av ledarskap. Det är i motståndarens ledarskap som i huvudsak jag anser att Psyops kan användas inom förmågan ledning. Psyops skulle kunna påverka våra motståndares soldater i deras syn på deras ledare. Analyserar man fiendens ledarskap så kan man identifiera eventuella brister eller sårbarheter i ledarskapet. Detta skulle kunna vara ett möjligt tillfälle för Psyopsenheten att utnyttja. Ett exempel skulle kunna vara att förmedla budskap till soldaterna om hur mycket mer officerarna tjänar och på så sätt skapa osämja i motståndarens egna led och försämra moralen hos motståndarens soldater. Problematiserar man

---

⁷⁴ Försvarsmakten, *Militärstrategisk doktrin (2011)* S. 126

dock detta exempel så kan det finnas en klar svårighet att nå motståndaren. Då ett naturligt forum där Psyops och fiendens trupper skall mötas inte existerar och det skulle till och med kunna vara så att det enda möjliga spridnings sättet skulle vara på slagfältet/i striden. Exempel som skulle kunna fungera är blad som släpps från flygplan, men detta tillvägagångsätt ställer förutsättningar gentemot de egna flygstridskrafterna.

Ett annat användningsområde för Psyops inom ledning kan vara att verka som en kanal för högre chefs budskap och information som han eller hon vill förmedla. Psyopsenheterna skulle till exempel kunna nyttjas till att sprida information och nyheter om hur konflikten utvecklas och om vad som händer. Man skulle även kunna informera allmänheten och den egna befolkningen. Idag är tanken att Försvarsmaktens Informationstjänst skall stå för kommunikationen till de egna förbanden och egna befolkningen⁷⁵, dock så finns det inte resurser för att producera medier för att sprida informationen. Istället är tanken att den allmänna massmedian skall tillföras informationen och sprida den vidare. Problemet med det är att Försvarsmakten kontrollerar vad som delges till massmedia, men inte på vad det är massmedia förmedlar eller hur dom förmedlar informationen. En möjlig risk skulle kunna vara att de massmediala medlen är infiltrerade av fienden och presenterar inte informationen som det är tänkt. Där skulle då Psyops i samarbete med Försvarsmaktens Informationstjänst kunna producera och sprida de budskap som anses lämpliga och på så sätt får Försvarsmakten själv kontroll över proceduren "från ax till limpa" i informationen som skall bearbetas och delges. Dock bör man ta i beaktning att om till exempel felaktig information sprids och trovärdigheten hos den Försvarsmakt styrda mediet försämras så kan man spekulera i om den tänkbara organisationen tappa sitt syfte. Skulle något sådant ske finns det också en överhängande risk att den tänkta kanalen kan ses som ett verktyg för en "dold agenda".

4.2 Verkan

Precis som det uttrycks i *Doktriner för markoperationer* så är informationsoperationer en ingående del av vad som benämns som verkan. Men man bör inte enbart se informationsoperationer som ett enskilt verkansmedel som står för sig själv. Att kombinera informationsoperationer och andra verkansmedel blir mer effektivt. I perspektivet om en reguljär konflikt i Sverige så kan Psyops användas framgångsrikt i operationer där bedömt kommande strider kommer att utspela sig i en stadsmiljö. Då kan Psyops användas till att få civilbefolkningen att utrymma staden, och på så sätt har Psyops underlättat för stridande förbandets verkan. Psyops skulle också kunna ensamt vara ett verkansmedel mot fienden. Detta genom att sända missvisande eller förvirrande information till

---

⁷⁵ Försvarsmakten, *Handbok Info Ops* (2008) S. 62

motståndaren så att denne väljer att agera och tappar initiativet eller missleder fienden till ett läge där de egna stridande förbanden kan nå en överraskningseffekt på motståndaren.

Ett annat sätt för att nå indirekt verkan på en eventuell motståndare kan vara att nyttja Psyops som informationskanal till resten av världen och på så sätt försöka få stater utanför konflikten att alliera och understödja Sveriges försvar av riket. I likhet med detta exempel kan man även försöka identifiera nyckel personer i motståndarens land som kan gå att påverka för att dem ska påverka sin opinion.

Utöver exemplen ovan skulle även Psyops kunna användas för att bibehålla eller stärka moralen hos den egna befolkningen.

4.3 Rörlighet

Sett ur förmågan rörlighet kan man i likhet med verkan även här nämna att Psyops skulle kunna nyttjas för att producera media för att förvirra en motståndare, att missleda en fiende till exempel om vart våra förband befinner sig för att på så sätt skapa rörlighet åt det egna förbandet när motståndaren rör på sig.

En annan aspekt på rörlighet som skulle kunna vara en psykologisk operation skulle kunna vara stora truppförflyttningar inom ett område som då leder till att det egna förband framstår som större än vad det egentligen är och att förbandet har mycket folk överallt, och på det sättet påverka en motståndare. Även om exemplet ovan är en psykologisk operation så kan man dock göra antagandet att det oftast är något annat förband som genomför operationen och inte Psyopsenheten på grund av dess storlek.

4.4 Skydd

Inom förmågan skydd kan man hitta flera tänkbara användningsområden för ett Psyopsförband. Som tidigare i arbetet uttryckt, så är att vidmakthålla och skydda de egna truppers vilja och moral en del av skyddet. För att vidmakthålla och stärka den egna moralen skulle Psyops kunna verka som informationstjänst för våra egna förband. Detta genom till exempel att producera medier för att informera och hålla trupperna uppdaterade om vad som sker i landet och inte låta dem sväva i ovisshet som skapar oro. Utöver trupperna skulle Psyopsenheterna även kunna delge detta till den egna befolkningen och på så sätt stärka moralen och motståndsviljan i det civila samhället. På så sätt skulle ett indirekt passivt skydd för egna resurser stärkas, exempelvis att den egna befolkningen inte sprider för mycket information som kan vara till användning för motståndaren.

För att skydda de egna truppernas moral och skydda dem från framförallt fientliga psykologiska operationer så är användandet av "counter Psyops" passande. Att genom "counter Psyops" övertiden undersöka och identifiera fientlig Psyops riktad mot våra förband och därefter upplysa våra egna trupper (och vår egen befolkning) om att dem blir utsatta för en fientlig psykologisk operation.

4.5 Underrättelse och information

Som namnet av förmågan avslöjar så inkluderas informationsoperationer som en del i denna förmåga. Underrättelse och information inom Psyops är vitalt och behövs både före operationer och inhämtas under/efter. För att Psyops skall kunna verka på bästa sätt så måste underrättelser finnas om de målgrupper man vill påverka. I och med att Psyops verkar i informationsmiljön så inhämtar den också en del underrättelser. Aktivt inhämtas underrättelse av Psyops enheterna till det egna uppdraget och för att uppnå verkan med det egna förbandet, men underrättelser som inhämtas från Psyops kan ju också delges till andra enheter. Ett användningsområde kan då vara att använda Psyops som en sensor och underrättelse inhämtare. Dock finns det redan resurser för underrättelse inhämtning men med erfarenheter och kompetens om beteende och annan specifik kompetens som Psyops-personal bör inneha kan det därför tänkas önskvärt att använda dem som underrättelse personal. Således den delen av underrättelser som berör kontakt med till exempel civilbefolkningen skulle kunna skötas av Psyops. I ett scenario av krig i Sverige så skulle Psyops enheterna kontinuerligt bygga upp "känslspröt" bland civil befolkningen för att ständigt inhämta information och underrättelser om vad civilbefolkningen uppfattar och vad dem vet/sett.

4.6 Uthållighet

Psyops och uthållighet kan tolkas på olika sätt. Ett sätt att se det är den moraliska uthålligheten hos de egna förbanden och hos den egna befolkningen. I ett krigstillstånd i Sverige så skulle således Psyops kunna nyttjas för att långsiktigt uppehålla moralen och viljan hos de egna. Dels genom att höja stridsvärdet hos de egna förbanden genom till exempel att uppdatera soldaterna om information och "slå hål" på rykten, men också genom att bibehålla god relation till civilbefolkningen. Håller konflikten på under en lägre period, exempel flera år, kan detta vara viktigt. Har vi inte stöd från den egna befolkningen i vår agerande så kan det ifrågasättas om kampen överhuvudtaget skall fortgå. Indirekt eller direkt, beroende på vilket mål man sätter upp, skulle även detta kunna underlätta och hjälpa till vid rekryteringen av nya soldater. Att genom Psyops få befolkningen att av egen vilja ansluta sig till försvaret av det egna riket.

4.7 Sammanfattning analys

På de flesta olika sätt går det att vrida och vända på de grundläggande förmågorna för att kunna utfinna något som svarar på uppsatsens frågeställning. Dock så kan man sammanfattningsvis konstatera att en del användningsområden förekommer under mer än en förmåga. Dessa är nyttjandet av Psyops som en informationskanal till olika målgrupper (inhemska eller uthemska) samt att nyttja Psyops med de aktiviteter som rör civil-militär samverkan.

Efter analys av empiri kan man också konstatera att det existerar redan ett koncept som är lätt att dra paralleller till när det gäller inhemskt försvar, Counter Psyops. I nästa kapitel i uppsatsen kommer de användningsområden som anses som lämpligast mer ingående att beskrivas.

5. Slutsatser/Resultat

5.1 Varför eller varför inte har Psyops en plats att fylla i en reguljär konflikt, i en nationell kontext?

Efter att analysen är gjord anser författaren att man kan konstatera att det finns användningsområde för Psyops i ett försvar av Sverige i ett tillstånd av krig. Att kasta bort och ignorera de erfarenheter och den kompetens som existerar hos Psyopsförband för att man anser sig bundna till att använda det enbart i en internationell insats anses av författaren som bortkastad resurs. Författaren av denna uppsats har inte lyckats ta reda på vad Psyopsförbandet i Sverige skulle få för uppgift i tillstånd av krig idag men ett antagande skulle kunna vara att placera ut personalen på förband där de arbetat tidigare eller innehar kompetens att verka i. Detta skulle då vara onödigt då det finns användningsområden. Propaganda och försök till psykologisk påverkan är ingenting som är nytt och man kan rimligtvis gör antagandet att en fiende som väljer att angripa Sverige med militära medel kommer att använda sig av dessa medel på ett eller annat sätt, och därför finner författaren det självklart att Sverige därför bör ha ett skydd för detta. Utöver skyddet från en motståndarens psykologiska angrepp så är det inte helt orimligt att även dra slutsatsen att ett användande av psykologiska operationer i ett offensivt syfte också kan vara framgångsrikt.

5.2 På vilka specifika sätt skulle Psyops kunna bidra i försvaret i ett krigstillstånd i Sverige?

Informatör alternativt understödjande enhet till Försvarmaktens informationstjänst

Tanken idag är, som tidigare påpekat, att upplysningar till rikets invånare i ett tillstånd av krig skall ske genom att Försvarmaktens informationstjänst skall delge information man vill ska nå befolkningen till redan befintlig massmedia. Kommunikationskanaler som alltså inte kontrolleras av Försvarmakten. Genom ett användande av Psyops som det massmediala verktygen istället för någon utomstående organisation eller företag, kan man säkerställa att informationen presenteras korrekt och så som det är tänkt att den ska presenteras. I och med att Psyopsförband ska producera egna

media för spridning så bör därför kompetens i att tillverka dessa finnas. Därför bör resurser tillföras, i ett tillstånd av krig, för att utöka denna förmåga och på sätt skapa ett nyhetsorgan som Försvarsmakten själv kan kontrollera. Använder man sig istället för annan "civil" massmedia så kan detta leda till att budskapen som levereras inte levereras på rätt sätt, eller ännu värre levereras på ett sätt som är direkt skadligt för Försvarsmakten. En inte helt orimlig hotbild skulle också kunna finnas mot de massmediala organisationer i form av infiltrering. En eventuell motståndare skulle kunna göra försök att infiltrera Sveriges massmedia och på så sätt försämra moralen och viljan hos invånarna i landet att kämpa emot den invaderande aktören.

Konkreta exempel på vad denna Psyops enhet skulle kunna producera skulle kunna vara radio som ständigt uppdaterar befolkningen om hur konflikten artar sig, TV eller tidningar.

Counter Psyops

Kanske, när beskrivningen om dess innebörd är uppfattad, det mest självklara användningsområdet för ett Psyopsförband i ett försvar av det egna riket. Med detta syfte skulle Psyopsförbandet sättas in för att lokalisera fientliga försök till psykologiska operationer och även undersöka och analysera vilken inverkan fiendens operationer har fått på målgrupperna dem försökt påverka. Utöver att upplysa de allierade om att de blir utsatta för en psykologisk operation skulle även förbandet kunna producera egna produkter och teman för att förminska den eventuella effekten som motståndaren har fått på målgruppen.

Anledningen till att det är rimligt att just Psyopsförbandet arbetar mot motståndarens psykologiska operationer är för att Psyopsförbandet innehar egna erfarenheter av att arbeta med just denna typ av operationer och bör således ha en bättre förståelse för hur motståndaren tänker och agerar.

CIMIC

I och med att Psyopsförband bör innehålla kompetens om beteendevetande, social kompetens och andra liknande områden så finns det användningsområde för funktionen inom CIMIC.

Psyopsförbandet skulle kunna verka som en länk mellan Försvarsmakten och olika organisationer eller grupper. Förbandet skulle förslagsvis kunna identifiera och sedan samverka med eventuella grupperingar som kan tänkas finnas i samhället. I detta exempel av användningsområde kanske inte rena psykologiska operationer genomförs mot de som förbandet skall samverka med utan istället ta tillvara på den kompetens som rimligtvis förbandet bör inneha.

5.3 Diskussion

Anledningen till att Sverige har ansett att Psyops endast kan nyttjas i internationella insatser tror författaren av denna uppsats är på grund av den laddning som finns i ordföljden psykologiska operationer. Ord som dessa ligger inte långt ifrån ord som propaganda som i författarens tycke ofta kan uppfattas som ett starkt negativt begrepp. Ett användande av Psyops nationellt skulle kunna innebära ett användande av psykologiska operationer riktade mot de egna förbanden eller mot den egna befolkningen och det är i det som problematiken kan existera. Om Psyops skulle användas nationellt så skulle det finnas en risk att det civila samhället skulle misstänka att Försvarsmakten som organisation ska försöka "lura" människor till åsikter och beteenden, kanske till och med misstänka att Försvarsmakten har någon "dold agenda". I och med att begreppet Psyops kan uppfattas som negativt så har Amerikanska förband som tidigare kallats för Psyopsförband nu döpts om till *Military Information Support Operation Group (MISO)*⁷⁶. För att, som ett steg i en riktning, kanske Sverige också skall överväga detta men också kanske sammanföra Psyops med andra informationsresurser Försvarsmakten har. Försvarsmakten skulle kunna samla flera delar av Sveriges resurser för informationsoperationer inom samma namn som MISO och då kunna underlätta utnyttjandet av de förband vi lägger mycket pengar på, även i en nationell kontext. Författaren anser således att det är orimligt att spendera väldigt mycket resurser på ett förband som enbart skall finnas för användande internationellt, när det finns uppgifter och användningsområde även nationellt. Det går att ifrågasätta om organisationen prioriterar rätt med den begränsande⁷⁷ budget Sverige har för Försvarsmakten.

Författaren av denna uppsats anser att detta arbete har bidragit till kunskapsutvecklingen både för personal inom Försvarsmakten men också utanför. Arbetet behandlar ett känsligt ämne och författaren hoppas och anser att arbetet kan ses som en påbörjan för Svensk forskning inom användandet av Psyops i en nationell kontext. Det finns ett hopp om att läsaren skall motiveras till att vidare undersöka det berörda ämnet och kanske kan detta arbete leda till ytterligare forskning inom området. Författaren anser att de resultat och slutsatser som levererats är både rimliga och trovärdiga och på så sätt anser författaren även att arbetet har bidragit till att ytterligare bekräfta de grundläggande förmågorna som ett bra analysverktyg för liknande problem.

---

⁷⁶<http://www.soc.mil/Assorted%20pages/4th%20Military%20Information%20Support%20Operations%20Group.html>

⁷⁷ Stockholm International peace research institute, Military Expenditure Database, http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database/milex_database

5.4 Förslag till vidare forskning

Ett förslag på vidare forskning skulle kunna vara att göra en undersökning om begreppet Psyops och dess innebörd för antingen civila människor eller inom den egna organisationen, och på sätt undersöka om det skulle finnas någon poäng i att eventuell byta namn. Bakgrund till varför en sådan undersökning skulle vara intressant ur ett krigsvetenskapligt perspektiv är ju att USA bland annat bytt namn på sitt Psyopsförband till MISO. Där skulle man kunna undersöka vilken effekt namnbytet har fått.

Vid val av uppsatsämne funderade författaren som alternativ att skriva om hur man mäter effekten av Psyops. För att kunna utvecklas och bli ännu bättre på det man gör så krävs det utvärdering och feedback, därför skulle det vara intressant hur Sverige idag arbetar med effektmätning. I detta avseende skulle man också kunna pröva "civila" teorier om marknadsföring och påverkan, fast i en militär kontext.

6. Källförteckning

Litteratur

Eino Tubin, 2007. *Besegra utan strid*. Santerus förlag, Stockholm.

Försvarsmakten, 2008. *Handbok Info Ops*. Högkvarteret, Stockholm.

Thorsten Thurén, 2005. *Källkritik*. Liber, Stockholm.

Försvarsmakten, 2005. *Doktrin för markoperationer*. Högkvarteret, Stockholm.

Försvarsmakten, 2011. *Militärstrategisk doktrin*. Högkvarteret, Stockholm.

Rolf Ejvegård, 2003. *Vetenskaplig metod*. Studentlitteratur, Lund.

Maria Björklund och Ulf Paulsson, 2003. *Seminarieboken- att skriva, presentera och opponera*. Studentlitteratur, Lund.

Birgitta Ryden, Jan Hallenberg, Stefan Ring, Gunnar Åselius, 2008. *Om konsten att tänka, granska och skriva på ett vetenskapligt sätt – En introduktion i metodlära*. Försvarshögskolan, Stockholm.

Martin Denscombe, 2009. *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Studentlitteratur, Lund.

Ulf Bjereld, Marie Demker och Jonas Hinnfors, 2009. *Varför vetenskap?*. Studentlitteratur, Lund.

NATO, 2007. *AJP-3.10.1(A)/Allied Joint Doctrine for Psychological Operations*.

Pontus Weström, 2009. *Svensk Psyops I militära EU- och NATO-insatser*. Försvarshögskolan, Stockholm.

Internetkällor

<http://www.forsvarsmakten.se/ledr/Psykologiska-operationer/>

<http://www.telegraph.co.uk/news/picturegalleries/uknews/9333793/British-World-War-Two-propaganda-artworks-released-on-Wikipedia.html#?frame=2249301>

<http://www.esv.se/Verktyg--stod/Statsliggaren/Regleringsbrev/?RBID=8139>

<http://www.forsvarsmakten.se/sv/Forband-och-formagor/Armen/Om-armen/>

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/forsvar-med-tidsgrans_7789308.svd

<http://www.svt.se/nyheter/sverige/natoplan-tog-over-svensk-beredskap>

http://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Forordning-1985476med-inst_sfs-1985-476/?bet=1985:476

<http://www.fhs.se/sv/kontakta-oss/k/konnander-fredrik/#tab-2>

http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50349.htm

<http://www.soc.mil/Assorted%20pages/4th%20Military%20Information%20Support%20Operations%20Group.html>

http://www.sipri.org/research/armaments/milex/milex_database/milex_database

Artiklar och uppsatser

Ulrika Gustafsson, 2010. *Informations operationer – En amerikansk idé?*. Försvarshögskolan, Stockholm.

Helen Dahlöf, 2009. *Psykologiska Operationer: en funktion under utveckling*. Försvarshögskolan, Stockholm.

Generalmajor Berndt Grundevik, 2012. *Arméns Utvecklingsplan*. Högkvarteret, Stockholm.

Robert Egnell, 2010. *Framtida konflikttyper: En modell för kategorisering av krig och konflikter*. Försvarshögskolan Stockholm.

Övriga källor

Överstelöjtnant Patrik Thomé, Chef 10. Psyopsförbandet. Mailkorrespondens 2013-04-17.